

UVODNE NAPOMENE

Znanstveni i stručni prilozi koji su u ovoj tematskoj cjelini svrstani pod naslovom *Hrvatska moderna rezultat su zajedničkog istraživanja u okviru istoimenog projekta koji je financirao nekadašnji: SIZ za znanstveni rad Republike Hrvatske*. Taj su projekt, u pretežitom dijelu, u zadnje četiri godine (1987—1990) ostvarivali nastavnici i suradnici Katedre za jugoslavenske jezike i književnosti pri Pedagoškom fakultetu u Osijeku. U toku rada pokazalo se da prvobitni istraživački team treba proširiti s ljudima jugoslavističke struke i s nekim usporednim filologijama; posljedica su te spoznaje suradnici s Filozofskoga fakulteta u Zagrebu i nekolicina germanista s odgovarajuće katedre Pedagoškog fakulteta u Osijeku.

Tematska cjelina koja je objavljena u ovome broju znanstvenoga časopisa »Croatica« ima, dakako, svoju povijest, bar dio koje treba i ovdje zabilježiti. Projekt *Hrvatska moderna* koncipirao je, potkraj 1986. godine, prof. dr. S. Marijanović. Za njegov je koncept bila karakteristična pozitivističko-materijalna orijentacija: suradnici bi trebali evidentirati i prikupiti bio-bibliografske podatke o razdoblju i njegovim stvarateljima, dok je posebna pažnja trebala biti posvećena statističkom i problemskom opisu korespondencije. Projekt je, dakle, trebao popuniti postojeće praznine u materijalnom poznavanju moderne i time stvoriti potrebne uvjete za kasnija idejno-tematska, jezično-stilska i, uopće, književnopovijesna istraživanja. Nacrt je, očito, bio postavljen preusko. Novi rukovodilac projekta (prof. dr. Jože Pogačnik) koji je od početka 1988. godine preuzeo koordinatorske poslove uskoro je, u vrlo ozbiljnim razgovorima sa suradnicima i sa znalcima sa Filozofskoga fakulteta u Zagrebu (među inima neka posebno budu spomenuti prof. dr. Miroslav Šicel i prof. dr. Ante Stamać), utvrdio da koncept treba kako proširiti tako i nadopuniti. Proširiti ga je trebalo svim mogućim legitimnim književnopovijesnim istraživanjima koja mogu proizaći iz pregledanoga (ili otkrivenoga) materijala, dok se nadopunjavanje sastojalo u prihvaćanju nekih sintetskih tema koje su formulirane kao dio jedne buduće cjelovite monografije o pokretu hrvatske moderne. Raspon koji je time opisan (između činjenica i sinteze) bitno označuje priloge koji su objavljeni kao cjelina u ovoj knjizi.

Riječ nije dakle o monografiji koja bi reprezentirala u jednoj novoj književnopovijesnoj i književnokritičkoj viziji cjelinu izvanredno zanimljivog i beskrajno značajnoga pokreta moderne u novijoj hrvatskoj kulturi i civilizaciji. Ono što su do sada objavili najznačajniji istraživači toga perioda (M. Šicel, Z. Posavac, V. Flaker i S. Marijanović) kao ishodište i kao koncepcija ostaje nepromijenjeno. Mijenjaju se, ipak, neki parcijalni segmenti cjelokupnoga viđenja; među njima su, kao prvo, značajna proširivanja pojedinih, do sada jedva nabačenih, tema iz književnopovijesnoga korpusa moderne kakva se bila formirala i afirmirala u hrvatskoj književnosti. Jednako su tako, kao drugo, poticajne komparatističke pobude, koje fenomen o kojemu je riječ povezuju s odgovarajućim književnopovijesnim i kulturološkim zbivanjima u književnostima zapadnoeuropskoga kruga. Istraživanja koja je u takvom rasponu započela i izvodila N. Brozović-Košutić u spomenutom su segmentu našla i svoju potvrdu i imperativni zahtjev da se u budućnosti još pojačaju, time što bi ih trebalo pripremiti planski, a prije svega, organizirano ostvarivati. Među značajkama hrvatske moderne bilo je istaknuto povezivanje s književnostima jugoistočne Europe (na prvom su mjestu književni odnosi i estetske interferencije sa slovenskom i srpskom književnosti). Tom je kompleksu pitanja posvećen, a to je treći značajan segment ovoga poduhvata, stanovit broj priloga koji su rađeni na novootkrivenoj i na novointerpretiranoj građi. Takvim je studijama hrvatska moderna sagledana u svom pravom književnopovijesnom kontekstu, koji je ne samo zanimljiv za jedno prošlo vrijeme nego u mnogim aspektima determinira i našu suvremenost.

Među suradnicima, a to treba načelno istaknuti, ne postoji jedinstvo u smislu pripadnosti nekoj književnopovijesnoj ili metodološkoj školi. Autori su se, iako uglavnom objedinjeni u okviru katedre za južnoslavenske književnosti, iz različitih nacionalnih i kulturnih sredina, školovali u diverzificiranim uvjetima »jugoslavenske visokoškolske prakse«, neki među njima imaju samo »domaće« vidike, dok su se drugi formirali i u uvjetima američke ili zapadnoeuropske specijalizacije. Suradnici su prihvatili, svatko za sebe i kao radna zajednica, načelni radni sporazum koji se sastojao od dviju premisa:

a) Pisati o temi iz zadanog okvira, za koji se misli da dotičniku najviše »leži«, što znači da je bio prvobitni izbor istraživačkoga zadatka u potpunosti individualan čin.

b) Pisati o temi iz zadanog okvira u skladu s najvišom mogućom stručnom kompetencijom, što znači, u granicama osobnih mogućnosti i odabrane metode, težiti za formulacijama koje će biti u suglasju s materijalom, logički evidentne, a time i stručno relevantne.

Suradnici, a posebno koordinacija, svjesni su mnogih nedostataka i unutrašnjih praznina koje će, zacijelo, otkriti i pažljiv stručni čitalac. Suvremeni život nije naklonjen stvaralačkoj koncentraciji i ostvarivanju natprosječnih dostignuća. Svakidašnjica i znanstvenika mrvi, dok su njegovi naponi, to vrijedi barem za humanističke i društvene discipline, u svijetu previranja i svih iznenadnih mogućnosti, osuđeni, uglavnom, na fragmentarnost. Svijet se današnjice odupire takozvanim velikim sintezama; nalazi se u fazi vrenja, a suvremenici preostaje samo nadati se da će, još u dogledno vrijeme, naići i faza očišćenja, a time i stvaralački poticaji usred kojih će čovjek opet moći biti sav i sabran in angelo cum libello. Ovu »ispriku« ne treba shvatiti kao molbu za oprost nedostataka. Izrečena je, dapače, kao izazov na kritička sučeljavanja, ali na sučeljavanja, ipak, takve vrste koja će uzimati u obzir svu zamršenost životnog i društvenoga konteksta u kojemu je nastajao ovaj projekt. Više nego bilo kada u povijesti danas je svima jasna prijevika potreba dijaloga. Znanost od dijaloga jedino može normalno živjeti, ali od dijaloga koji je usmjeren ad rem pa, prema tome, ljudski korektan i stručno konstruktivan.

Ugodna je dužnost suradnika koji se pojavljuju u ovome broju na jedinstvenome zadatku uputiti riječi svoje duboke zahvalnosti prije svega na jednu adresu:

Ta je adresa Hrvatsko filološko društvo, a u tom okviru posebno uredništvo njegova znanstvenoga časopisa »Croatica«. Na pobudu jednoga od urednika ovog uglednog glasila hrvatskih književnih znalaca (prof. dra. A. Stamaća) došlo je, najprije do ponude, a onda i do realizacije, da se rezultati rada na projektu objave kao cjelina na ovome mjestu. Suradnici koji su u okviru projektnoga zadatka kroz zadnje četiri godine kontinuirano objavljivali i time upoznavali stručnu javnost sa svojim radom, time su dobili šansu koja ih je, doduše, dodatno obvezivala i opterećivala, šansu, naime, da na jednome mjestu svi zajedno prezentiraju sintezu istraživačkoga rada kojim su se, manje ili više, intenzivno bavili u zadnje vrijeme. Pobuda je uredništva koje vodi časopis »Croatica« bila stoga svesrdno prihvaćena kao lijep i konstruktivan čin plemenitoga ponašanja i dobre volje među znanstvenim radnicima.

Uredništvu časopisa »Croatica« svi suradnici koji u ovome broju objavljuju svoje priloge izriču svoju duboku zahvalnost. Uz njihovu pomoć ovaj je, vjerujemo i značajan, doprinos književnoj znanosti uspio doći pred stručnu javnost koja će znati procijeniti njegov udio u cjelovitom proučavanju fenomena moderne u hrvatskoj književnosti.

U prosincu 1990. godine

Prof. dr. Jože Pogačnik